

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

GREVE LOKALHISTORISKE FORENING

**BIDRAG TIL
GREVE KOMMUNES HISTORIE**

HÆFTE NR. 37 Lidt om Tune i gamle dage

Hæfte nr. 37 i serien
"Bidrag til Greve kommunes historie"

Lidt om Tune i gamle dage

AF

JOHANNES HANSEN

GREVE LOKALHISTORISKE FORENING
November 1994

**Udgivet af Greve Lokalhistoriske Forening
November 1994
Layout Peder Broager
1. oplag 400 eksemplarer**

FORORD

En kendt lokal skikkelse igennem mange årtier **Johannes Hansen** har med sit vanlige lune - og skarpe blik for detaljer - nedskrevet udpluk af oplysninger og historier om det område i Greve kommune, der lige fra barndommen "har været hans".

Johannes Hansen fortæller om Tune fra **Istiden til nutiden**, og naturligvis mest om "gamle dage" - en dejlig og uhøjtidelig måde at oplyse os andre om den jord vi betræder, og om det samfund vi bor i - et spændende tilbageblik!

Jeg håber vi får lejlighed til at læse mere fra Johannes Hansens hånd - jeg ved der er næsten udtømmelige kilder fra hans lange og utroligt favnende virke i Tune kommune i mere end seks årtier.

Rigtig god fornøjelse.

Peder Broager

INDHOLD

DET NÆRE SAMFUND	SIDE	1
SKOLERNE	SIDE	9
BYUDVIKLINGEN	SIDE	15
KOMMUNEREFORMEN	SIDE	19
HEDELAND	SIDE	23

Lidt om Tune i gamle dage

Det er meget vigtigt, at vi er glade for at bo der, hvor vi bor. Kan glæde os over naturen - dens skiftende udfoldelse og frodighed. Smilet i omgivelserne og følelserne i samhørigheden.

Der er en stadig udvikling - noget kommer udefra og noget har vi selv indflydelse på. Det gælder hjemme og det gælder i lokalsamfundet. Det gælder skolen, kirken, foreningerne, sporten - omgangskredsen, forretningslivet, håndværkslivet og alt det vi kalder **det nære samfund**.

Det er naturligt for os at tænke på det historiske. Hvordan har det været, og hvad har haft indflydelse på at det er, som det er nu? Hvad og hvordan er vores baggrund? For at forstå nutiden må man kende fortiden - vi har vores pligter her og der -

Vi var på byvandring en dejlig sommeraften, hvor vi så Tune landsby, der har beholdt det vi kalder *landsbydyllen*. Vi så ud over et stort område med nyere og gode hjem som faldt godt ind i billedet, og som var med til at skabe et bæredygtigt samfund - og som er en velkommen fornyelse.

Der lå mange gode minder og tanker i turen som det er svært at give udtryk for.

Tune ligger på "Heden". Det er landskabet mellem København, Roskilde og Køge - uden særlige afgrænsninger. Det er også kendt som "Hedeboegnen".

Heden betyder *skovløs slette*. Det har ikke noget med egentlig hede at gøre. Vi har megen frugtbar jord og nogle områder med speciel grusforekomster, som der er god brug for.

Tune betyder indhegningen eller indelukket. (Greve betyder fordybningen eller grebningen)

Tune er et sogn og en landsby.

Tune er stavet forskelligt: Tunæ, Thune og nu Tune.

Tune ligger højt - omkring 67 meter over havet

Det har tiltrukket flere ting i vores tid. Tunestillingen, Raketbasen, Radarstationen, Lufthavnen osv.

Helt tilbage i oltiden har her boet mennesker. Oltidsfund viser tilbage til jernalderen. Gravhøjene og dysserne er fra bronzealderen. De første beboere havde jord- og træhytter, og var en slags nomader.

Der er fundet skeletter som viser, at vore forfædre var stærke velskabte mennesker. (det står i Karlslundebogen side 16)

Istidsaflejringer skete for 70.000 år siden.

Vikingerne sejlede langt omkring. Alt dette er en langstrakt historie, som er spændende at studere, men - vi springer langt frem i tiden.

Det, vi ved mest om, er de gamle firlængede gårde med lervægge, bindingsværk og stråtag og huse i samme stil.

Tune var en ringby. Gårdene lå i en rundkreds om kirken, gadekær og nogle få huse.

Efter brand og svenskekrig har der været 24. Flere huse havde små lodder jord og beboerne arbejdede på gårdene. Jorden, som hørte til gårdene, lå flere forskellige steder i området - tit i smalle stribes.

Derfor var fællesskab både skik og nødvendighed. Der blev holdt møder ved bytræet, hvor det blev vedtaget, hvornår man skulle så, høste eller pløje.

Der blev givet bøder, hvis ikke reglerne blev overholdt. Det var gerne en pot brændevin, så man kedede sig ikke.

Der var særlige landsbyvedtægter, da over 90 % af befolkningen boede på landet og var beskæftiget ved landbruget.

Brylupper og begravelser blev fejret i flere dage. Der var pløjegilde, høstgilde foruden højtiderne med sine særlige traditioner. Masser af mad billig brændevin, øl og dans. **Det var ikke kedeligt.**

Tidene skiftede. I mange år blev bønderne fæstere under herregårdene. Her var det under Kronen, Domkirken, Geddesdal, Universitetet og Bistrup.

Ridepysken, urimelige afgifter, tvungen militærtjeneste - bønderne blev undertrykte og fattige - kun få var selvejere.

Tænk engang hvad magtbegær og undertrykkelse fører til både her og rundt omkring i verden. Tryk avler modtryk på en eller anden måde.

I 1788 oplevede man stavnsbåndets ophævelse. Bondestanden blev frigjort. Det skal lige bemærkes, at der derefter gik 100 år, inden arbejderstanden blev organiseret.

Efter ophævelsen fulgte en lang række udskiftninger af jordarealerne. Overtagelser og opmålinger. Derefter kom udflytningerne af gårdene. Hver anden gård flyttede ud på marken. Der ligger de godt endnu, selvom mange ejere er blevet pensionister.

I tiden efter jordreformen skete der en stor udstykning til mindre husmandsbrug - det er de ejendomme, der ligger ud ad Tjærebyvejen, Snoldelevvejen, Karlslundevejen osv.

De fleste var på 6 tdr. land. Det var alt for lille areal til at føde en familie. Flere har fået tilkøbt arealer, og nogle kørte mælketure eller var "ilægger" ved tærskværker, gruskørsel og arbejde på gårdene.

Arbejderne fik efterhånden arbejde uden for Tune, sommetider lang vej til fods eller på cykel. Ekstra job, cykelreparation, rugeæg, træskomand osv. om aftenen og meget andet. Sådan så Tune ud helt op til 1960, hvor vi var 950 indbyggere.

Folketællinger:

I 1801 var der	401	beboere i Tune
I 1901 var der	801	beboere i Tune
I 1911 var der	916	beboere i Tune
I 1935 var der	933	beboere i Tune
I 1960 var der	950	beboere i Tune
I 1970 var der	2200	beboere i Tune
I 1980 var der	5000	beboere i Tune
I 1987 var der	5400	beboere i Tune

de sidste er cirkatal

Indtil 1905 var Tune og Snoldelev een kommune. Snoldelev havde endnu færre indbygger end Tune. Altså kun i 65 år var Tune en selvstændig kommune.

Vi har haft 6 sognerådsformænd. Jeg var den sidste fra 1962 til 1970. Det blev en meget spændende tid - med mange store opgaver. Der gik indtil 1947 før vi fik en kommunesekretær i Tune. De fleste papirer lå hos sognerådsformanden.

Det gamle sognerådskontor var det mest beskedne i amtet. Der var et lille rum som vi kaldte akvariet. Sognerådsformændene fik en lille løn og fri tobak, og de var til rådighed hele døgnet - til mangfoldige ting. Der var altid kaffe på kanden i deres hjem, og det var arbejdskrævende oven i ens eget erhverv. Det var lærerigt, rigt på oplevelser. Det var en særlig type mennesker.

Selv om Tune kun havde 8 - 900 indbyggere, var her mange håndværkere: 3 smedier, 1 karetmager, 3 tømrermestre, 2 murere, 1 urmager, 2 skomagere, 1 sadelmager, 2 slagtere, 1 bager og 1 gartner. Af handlende havde vi: Brugsen, 3 købmænd og 2 slagterbutikker. Og så havde vi læge.

Mange kørte rundt og solgte varer ved dørene. Brødmænd, fiskemand, ostephandler, ølmand, mælkeemand, uldmand, forsikringsmand, musikere osv. Martin var arbejdsløs og blev sendt ud i grusgraven og slå skærver.

Det blev han ked af. Så købte han en harmonika og spillede fra dør til dør. Æggemanden leverede æg - og koncn fik pengene.

Otto Lange var mælkeforhandler for Allershøj mejeri fra 1924 til 1951. I flere år stod der "Tuberkelfri Mælk" på vognen

Ude på marken ser vi nu til hverdag kun posten. Næsten alt andet er flyttet til butikscentret og industriområdet.

I 1857 blev der fri adgang for håndværkere og handlende til at slå sig ned på landet - sort handel tænkelig. Smeden var den ældste i et landsbysamfund.

Vi var nabo til smed Thomsen. Han var glad for drenge. Jeg solgte gamle, tabte hestesko til ham for 4 øre stykket. Det passede lige til en sukkerkringle hos bageren, som boede over for på den anden side af vejen. Han forærede mig et gedekid - den døde som ung.

Han førte tilsyn med vandværket og skulle slå græsset på vandhøjen. Det klarede han ved at holde geder. Så sagde vi smedens ged på vandhøjen.

Vandhøjen var byens udflugts- og udsynsplads. Vi kunne allesammen nyde udsigten over Køge Bugt fra Vandhøjen. Man kunne også se, hvornår rutebilen kørte fra Roskilde, hvis man da ellers havde en køreplan.

Smeden skrev nogle sirlige og omhyggelige regninger

f. eks.: gået ned i brønden og gået op igen - 50 øre.
loddet en junge lånt af Hans Madsen, som havde hul i bunden - 70 øre.

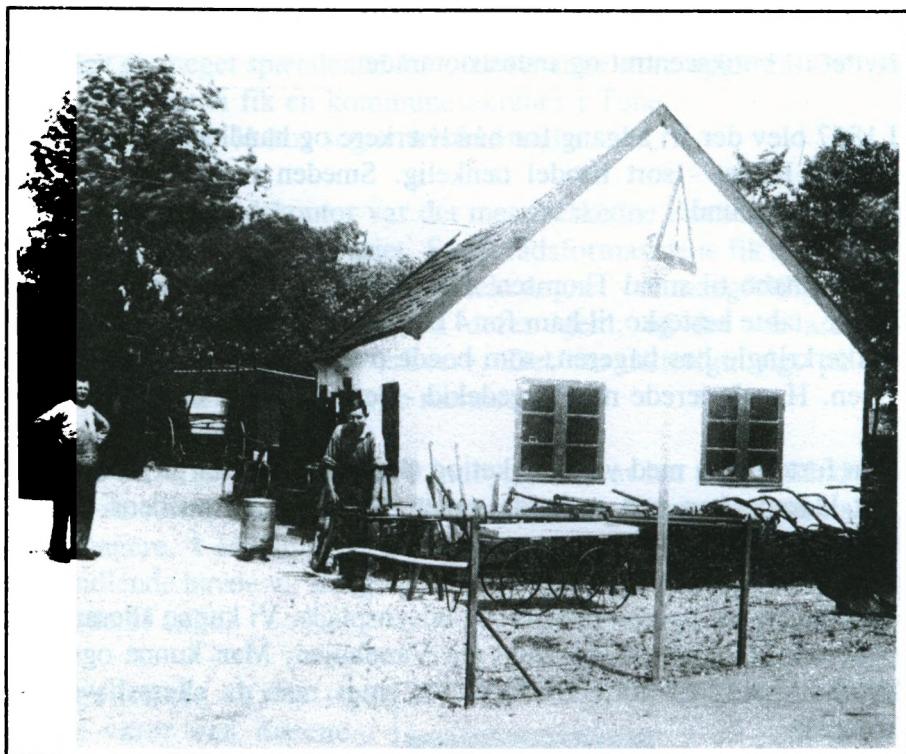
Jeg lavede selv det samme i 1944:

Tyr til salg hos Johs. Hansen, som er afhørnet.
(Dagbladet)

Der var gode håndværkstraditioner, man kendte hinanden - vidste hvad der skulle laves, og så blev det lavet, når der var penge til det.

I byen var der smalle grusveje og stier, grøfter, telefonpæle og fra 1923 elmaster. Det var næsten ikke til at forstå, at det kunne være der.

Når vi trak køerne på græs, klattede de på vejen. Hestene tabte pærer på vejen og landmændene tabte roer og staldmøg.

Smed Jørgen Thomsen og hans lærling Martin ved maskinudstillingen foran den gamle smedje i Nørregade.

I dag er det alvorligt, når der kommer en "hundelort" på fortovet. (næsten nok til et læserbrev i *Sydkysten*) - Problemet har vist fået sin "endelige" løsning.

Alle gårdene lå med mødding ud mod gaden. Møddingvand og spildevand løb ud i vejgrøfterne. Kloakering blev lavet med waterpas og spade, uden mange papirer og planer. Alt spildevand sank i jorden, eller løb ud på Balderhøj's marker i et svælghul.

Først i halvtredserne kom der en kloakledning syd om byen og et mekanisk rensningsanlæg ved Karlslundevejen.

Nu er alle grøfter og møddinger væk.

Der var selvfølgelig megen kritik af, at man skulle til at betale, for at komme af med vandet. Det måtte være nok at købe det!

- Det var lidt om miljø for ikke så længe siden -

Parti fra Nørregade 1906. I baggrunden Tune kirke, hvis ældste byning er opført omkring 1200-tallet. På pladsen ses gymnastikredskaber og i midten af billedet det gamle "sprøjtehus".

I mange år foregik produktionen og forarbejdningen ude i hjemmene. Man spandt, bryggede, bagte, syede, flettede osv. Man var næsten selvforsynende, og mange ting blev betalt med naturalier.

Så kom industrialiseringen, vi fik andelsbevægelsen: mejerier, slagterier, brugsforeninger og foderstofforeninger. Det flyttede arbejdskraften og gav produktionscenterne nye muligheder. Eksporten gav landet gode indtægter.

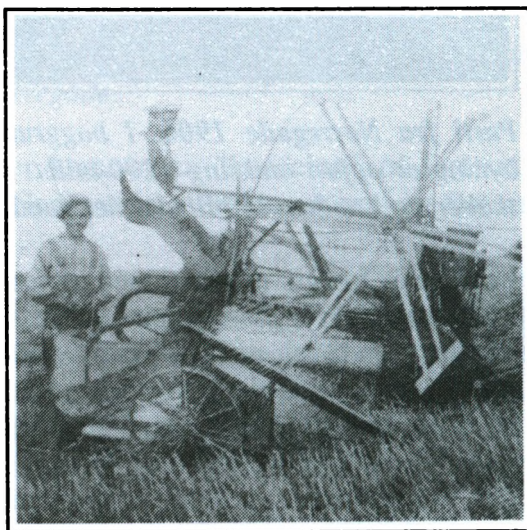
Vi havde en overgang 65 landejendomme i Tune, alle havde køer, grise og høns - selvfølgelig i forskelligt antal.

Høsten køres i hus på Nordgården, Johannes Hansens barndomshjem.

Det er Johannes på toppen af læsset - og på billedet til højre står han ved siden af selvbinderen.

I dag har vi kun 1 landbrug med malkekøer, 2 med fedekvæg og 3 med stort svinehold.

Husmandsbrugene har fået hvidt stakit og rideheste - og en anden beskæftigelse. Der er en glæde ved at eje jord og dyr. Pigerne er kommet ud på arbejdsmarkedet.

Nu er 5% af befolkningen beskæftiget ved landbruget - dog er mange beskæftiget ved forarbejdningen af landbrugsvarer, og ved transport af landbrugsvarer.

Arbejdsmarkedet er blevet vidtspændende, men de nævnte ting er væsentlige med hensyn til beskæftigelsen.

Mange landsbyer er blevet affolkede - Tune er en undtagelse. Landbrugsproduktionen er steget stærkt i EF. Det har bevirket braklægning - uha! -

Industrialiseringer har ændret samfundet.
I 60-erne overbeskæftigelse og nu - arbejdsløshed.

SKOLERNE

Tune Skole fejrer 250-års jubilæum - i år. Det glæder vi os til, så det siger jeg ikke så meget om, men skolen er et meget vigtigt led i landsbykulturen.

På Latinskolen i Roskilde blev uddannet løbedegne. De virkede som løbedegne og som hjælpere for præsterne. De blev sendt ud i sognene og skulle undervise børn og unge.

Det var den tid, hvor det var almindeligt, at man hverken kunne læse eller skrive. Undervisningen var i det væsentlige efter Luthers katekismus af 1529 - man katekiserede.

Den blev lært udenad. Så fik man sædedegnene. De havde fast bolig i Snoldelev.

I Tune foregik undervisningen i kirken og på Anneksgården. Den lå vest for kirken. Der havde man pligt at stille rum til rådighed til undervisning. Til gengæld fik gården lempelse i afgifter.

I 1743 fik Tune den første rigtige skole. Den lå øst for kirken foran købmanden. Det er den, der bevirker jubilæet her i oktober.

I 1841 blev skolen flyttet over på den anden side af vejen - der hvor der er parkeringsplads nu.

I 1911 blev der bygget en gymnastiksal, og i 1919 blev den store skolebygning opført. Det er den, som nu benyttes af ungdomsklubben. I 1963 kom den nuværende skole.

Tune skole. Hovedbygningen blev opført i 1841 for midler fra W. Giøes legat. Gymnastiksalen blev bygget i 1919. Den blev brugt både som gymnastiksal og forsamlingshus frem til 1963, hvor begge bygninger blev fjernet.

Gymnastiksalen blev brugt - ud over gymnastik i skolen og idrætsforeningen - som forsamlingshus.

Der var hverken omklædningsrum, centralvarme eller toilet og bad.

Det var et fremskridt da vi fik kakkelovnen fra kirken - da kirken fik centralvarme.

Vi havde 25 foreninger, der holdt møder og fester. De små møder var på balkonen og i stuen. Tilslutningen var stor - særlig ved idrætsforeningens opvisninger, juletræsfester og baller.

Juletræsfesterne begyndte med Idrætsforeningen's 3. juledag. Husmandsforeningen, Søndagsskolen og de gamle, de næste dage. Jeg havde fornøjelsen i 32 år at være julenisse og lege med børnene. De forskellige bestyrelser pyntede juletræ, lavede kaffe og pakkede godteposer. Der var mange glade børn med fedtede fingre og fehår.

Der blev spillet dilettant en uge hver vinter. Vi var mange sjove dilettanter - bare se mig ryge pipe eller tabe skægget.

Da badminton kom i gang var presset på salen næsten uløseligt.

Alsang under krigen havde sin egen stemning. Under hele besættelsen var alle vinduer mørklagte og kun få tørv til den store kakkelovn. Der ligger mange gode minder. Der var altid fuldt hus! Tænk lige på, hvor gode forholdene er i dag - og så er deltagelsen tilmed væsentligt mindre pr. indbygger.

Skolens lærer har altid haft opgaver uden for skolen. Lærer Nøhr tog kursus som sløjdlærer, og der kom gang i sløjdundervisningen - både i skolen og i aftenskolen. Han startede lokal-bibliotek. Der kom 2 små kasser bøger fra biblioteket i Roskilde een gang om ugen. Der blev stillet et bord i gangdøren, så man ude fra skolegården kunne blive betjent. Han kendte de forskellige menneskers læsebehov og interesser. Han spillede orgel i kirken. Han læste historier ved møder og fester, og han ledede udflugter.

Der har altid været kulturel indflydelse fra vore skoler. Aftenskolen var fra starten kommunal. Husholdningsforeningen havde kurser i lærerens køkken.

Jeg skal også lige fortælle at vi havde Valkyriebiografen hver måned i salen. Lige fra de første film med tale på, til western-film.

Alt dette er nu overtaget af oplysningsforbundene. Der er meget righoldige programmer. Mulighederne har næsten ingen grænser. Vi har 2 amatørscener og vi har borgerhus, teaterforeningen o.l. - man behøver ikke kede sig eller gå i stå, men mange foreninger er nedlagt.

Vi fik ny skolelov i 1937. Der blev bygget centralskoler ude i kommunerne og skolerne skulle have faglokaler. Fysik, skolekøkken o.l. Der var visse forbedringer i undervisningen.

I Tune skete der ikke noget. Sognerådet mente der ikke var råd til det. Skatten blev lagt med 3/5 på fast ejendom og 2/5 på indkomsterne, så jordbesidderen var tilbageholdende.

Antallet af børn steg, og man ændrede skolegangen til 4 dage om ugen - ellers var det hver anden dag.

Snakken gik i over 20 år, og forskellige projekter blev diskuteret. I 1958 fik vi en påmindelse om, at de nedslidte skoleforhold burde ændres.

I tiden derefter tog sognerådet, sammen med Snoldelev sogneråd, ud for at se på skoler. Begge kommuner var for små til en passende skole. Flere sognerådsmedlemmer gik ind for en fælles-skole på Snoldelevvejen.

Det gik i vasken ved en strid om beliggenhed 300 meter til hver side. Snoldelev's sognerådsformand boede nær Gadstrup og vores sognerådsformand boede i Tune Vestermark.

I 1960 vedtog vi selv at bygge en skole i Tune, og byggeriet startede i 1961 på arealet nord for byen. Indvielsen fandt sted i 1963.

Der blev bygget flere lærerboliger, og vi fik nye dygtige lærere - en stor fremgang for skolen. Der var 7 klasser med ca. 130 børn.

I 1968 havde vi indvielse af en væsentlig skoleudvielse, og jeg kunne udtale:

"Vi har nu 11 klasser og 11 lærere. I Karlslunde Skole går der 65 børn i 8-9-10 klasse fra Tune, og her på skolen er der 240 børn. Vi er overgået til købstads- og amtskolevæsen, dvs.

Søren Hansen er blevet skoleinspektør, med dertil hørende beføjelser og tjenestebolig.

Nyansatte lærere har ikke tjenestebolig og betaler husleje efter gældende overenskomst. Forhåbentlig bliver det både almindeligt - og nødvendigt, at lærerstaben har egen ejerbolig.

Udviklingen gik anderledes, da vi kom ind i Greve Kommune. Planerne for Lundegårdsområdet blev ændret til parcelhusbeboelse, og udbygningen skete hurtigt. Elkærparken blev udvidet fra 110 til 240 lejligheder.

Resultatet blev en overfyldt Tune Skole, og Lundegårdskolen blev bygget.

Vi kender alle frygten for nedlæggelse nu efter nedgangen i børneantallet, men udvidelse af *anden benyttelse* har reddet begge skoler, og det er vi glade for. Nu kommer børnene igen. Vi glæder os til at fejre jubilæet - **mød op!**"

I 1841 blev der givet kommunalt selvstyre i form af Sogneforstanderskab og Amtsråd. Sogneforstanderskabet skulle bestå af sognepræsten, de lodsejere, der havde 32 tdr. hartkort (eller mere) og 4 andre mænd der var fyldt 25 år og var uberygtede ejere af ejendomme af nærmere angiven størrelse. Opgaverne var næsten de samme som sognerådene.

Disse råd blev i 1867 afløst af sognerådene, hvor alle, som var fyldt 25 år og ikke skyldte i skat eller afgifter, kunne vælges.

Der gik en tid med at indstille sig på opgaverne: fattigvæsen - vejevæsen - regnskab - skolevæsen - forskellige bevillinger f.eks. krobevilling og kørselsbevilling.

I flere år måtte der ikke køres med bil om natten - uden særlig tilladelse - og på flere biveje måtte man slet ikke køre med bil. I flere år var der kun 3 biler i Tune.

Så kom den 1. verdenskrig, og der kom rationering af mange varer f.eks. energi. (vi havde ikke elektricitet)

Vi fik Tunestillingen der strakte sig fra Køge Bugt til Roskilde Fjord. Her kom mange soldater til egnen. De blev forlovede og gift, og flere blev her på egnen.

Der var megen sygdom f.eks. den spanske syge og flere mangelsygdomme.

Der kom en opgangstid lige efter fredsslutningen, men først i trediverne fik vi den store landbrugskrise og arbejdsløsheden med fattigdom og elendighed.

Vi fik produktionsregulering - i landbruget f.eks. svinekort.

Saneringsordninger og beskæftigelsesforanstaltninger - vejarbejder, man slog sten i grusgravene, snekastning osv.

Sidst i trediverne kom der opgang som følge af oprustningen.

Den 2. verdenskrig greb dybt ind i vores hverdag - og vores frihed til at tænke, tale og tro.

Oplevelsen, at blive indkaldt til at møde omgående ved militæret og senere - at uniform og udstyr hængte i klædeskabet den 9. april 1940, kan ikke fortælles.

I dagligdagen oplevede vi rationeringen af mange varer, og mange afsavn fulgte med. Vi fik de meget hårde vintre, så brændsels-situationen, med overgang til tørt og brænde, mærkedes alvorlig.

Transporten med gasgeneratorer gav mange begrænsninger.

Der blev lavet tobak af kirsebærblade og jeg ved ikke hvad - og kaffe-erstatning blev lavet af sukkerroer.

Der blev holdt illegale møder i dybeste stilhed og med hemmelige udgange. På lofter og i pulterkamre produceredes informationer om besættelsen og modstandsarbejdet.

Våbenmodtagelser og sabotager. - Altsammen med risiko for at blive skudt eller komme i koncentrationslejr. Men - Danmark slap for at blive krigsskueplads!

5 maj 45, Danmarks befrielse, er den lykkeligste dag i vores tid.

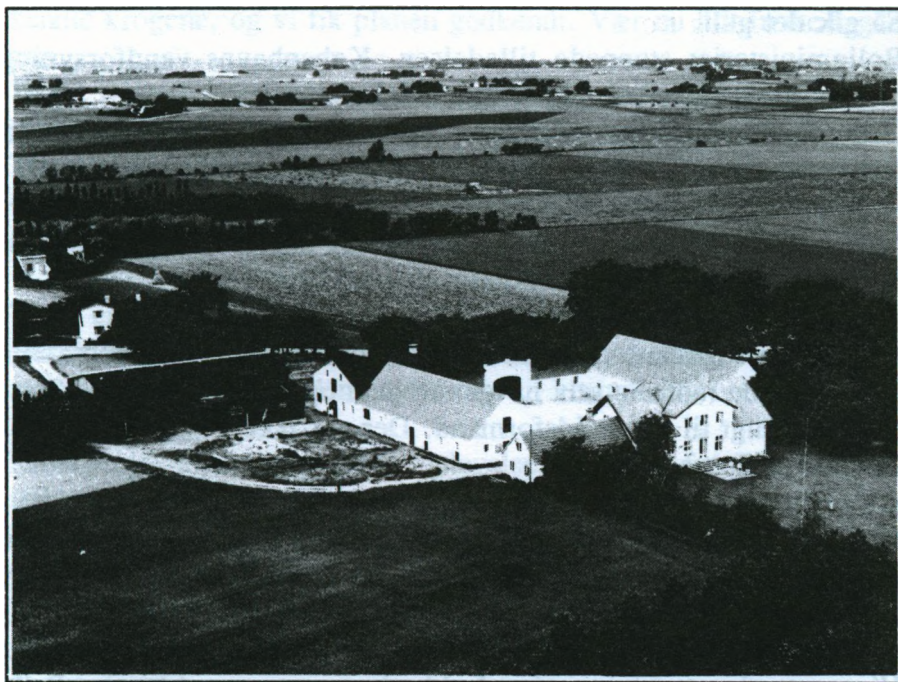
BYUDVIKLINGEN

I 1959 havde vi en stor, aktiv tømrermester i Tune. Marshall-hjælpen fra USA begyndte at sætte "gang i hjulene".

Der kom gode lønninger. Man kunne holde bil - optage rimelige lån. Der var god beskæftigelse, og der var råd til at få opfyldt drømmen om det lille hus på landet.

Det havde blandt andre også tømrermesteren, Reinhard Nielsen, øje for. Han købte 12 tdr. land af Julius Sørensen. Et forslag om udstykning til parcelhuse blev hurtigt godkendt af sognerådet. Vi kunne få nye skatteydere og få børn til den nye skole.

En byggegrund kostede 3000,- kr. De blev hurtigt solgt. Det blev til Odinsvej og Runevej.

"Bakkegaard" 1954. Vandværket ses til venstre bagerst i billedet. Området er bebygget i tiden ca. 1966 til 1976.

Opgangstiden fortsatte, og en dag købte tømrermesteren 35 tdr. land på Bakkegården - de blev hurtig solgt.

Vi var nogle sognerådsmedlemmer, der havde været til møde og hørt, at til en byudvikling hørte arbejdspladser.

Det førte til at de yderste 12 tdr. land blev solgt som industrigrunde. Grundene blev solgt, og man gav byggetilladelse - alt for tidligt og uden byggemodningsplaner.

Det vidste man, at de gjorde i Greve. Det hed Greve sivebrønde.

Ejeren af Lundegaarden fandt ud af, at når Bakkegården kunne udstykke, så kunne Lundegaarden også få udstykningstilladelse.

Et konsortie købte Fortuna området. Sognerådsformand Laurits Christensen gav hurtig udstykningstilladelse.

Så gik det galt.

Boligministeriet stoppede tilladelsen. Københavns vandforsyning påtalte, at der ikke var nogen vandindvindingsret.

Greve kommune gjorde indsigelse mod kloakplan med renseanlæg ved sognegrænsen.

Ejeren af Lundegaarden havde en dygtig sagfører som fastholdt sognerådsformandens godkendelse, den stod ved magt.

Så blev der sognerådvalg. De radikale stemmer ville ikke passe - på trods af at de radikale selv havde talt dem op. Der blev omvalg.

Jeg blev valgt til sognerådsformand. Der var ikke andre forslag.

Det var et godt sogneråd.

Vi havde lært noget af udviklingen. Sagerne gled fremad uden afstemning, men med god sagsbehandling. Sognerådet fik nyt kontor, et parcelhus i Gadevænget.

Vi ansatte kommuneingeniør Lykkeskov, og som sekretær Palle Vejlebo, og flere gode medarbejdere, alt tilpasset udviklingen og opgaverne, de arbejdede godt og dygtigt.

Boligministeriets egnsudviklings udvalg (teknikere) mente, at der ikke skulle ske en udvikling her mellem Roskildefingeren og Køgefingeren.

Greve og Karlslunde var med under Køge Bugt loven. Tune var med i bygningsudvalget for Roskildeegnen. Det bestod særlig af sognerådsformændene og amtsborgmesteren.

Vi havde næsten alle en angst for at vore landsbyer skulle blive et ødeland, så vi hjalp hinanden over for myndighederne.

Der kom en landsbybyggelov, hvorefter alle kommuner skulle indsende en udviklingsplan. Den skulle godkendes i byudviklingsudvalgene og af boligministeriets kommitterede byplan.

Vi fik lavet en plan - som stort set svarer til Tune i dag, blot med det som nu er ændret på Lundegården.

Vi ansatte en mand, som havde været ansat i boligministeriet. Han kendte krogene, og vi fik planen godkendt. Vær nu lidt friske sagde han.

Vi gik over til kommunal udstykning, **heldigvis for alle parter** - der kom styr på udviklingen. Vi købte jord på Bakkegården, Strømsager, Tinggården, Elkærgården, Nordgården, Erhard Rasmussen, Aksel Grøndal og, uden for byzonen, Højgaard, 23 tdr. land til idrætsformål.

Tænk engang hvor fremsynet, når man ser udnyttelsen i dag. Der blev fastsat en 10% udvikling. (Det holdt ikke, da vi kom i storkommunen) - Grundene blev solgt til kostprisen.

Kloakprojekterne var en barsk oplevelse. Protester fra flere sider og utilfredshed fra grundejerforeninger. Heldigvis kom der forslag fra Nørgaard Petersen, kommuneingeniør i Greve.

Tune, og udstykningerne omkring Tune, kunne tilsluttes det biologiske rensningsanlæg i Mosede. Der var plads nok, og der var indtægter for Greve derved.

Vandforsyningen var et stort problem for Lundegaardsområdet.

Vi fandt den gode løsning at sige til grundejerne, at det kunne blive nødvendigt at få tilslutning til Regnemarksledningen - det var lovligt.

Vandværket gik igang med prøvepumpninger i Tune, og det viste sig, at der er masser af godt vand under Tune.

Nu er vandforsyningerne kommet under amterne.

Grundejerne fik en frist, hvor de kunne bygge sommerhuse indtil 1968 - uha, hvor så det ud, men mange kom igang med byggeriet tidligere. Det er blevet til mange fine gode boliger.

Vi fik et fint vandværk, med godt og billigt vand. Der er selvfølgelig ting, som burde have været anderledes, også i udstykningerne.

Vi fik tilbudt en kirke midt i Fortuna. Jeg snakkede med præsten og han mente at vi havde kirker nok, vi skulle bare bruge dem lidt mere.

1966 fik vi nyt sogneråd med 3 nye medlemmer - Søren Hansen, Henning Rasmussen og Rigmor Haltrup.

Det forstærkede ledelsen, samarbejdet var godt stadig uden afstemninger, men saglig og grundig sagsbehandling.

Der var mange opgaver - opbygning af butikscenter f. eks.

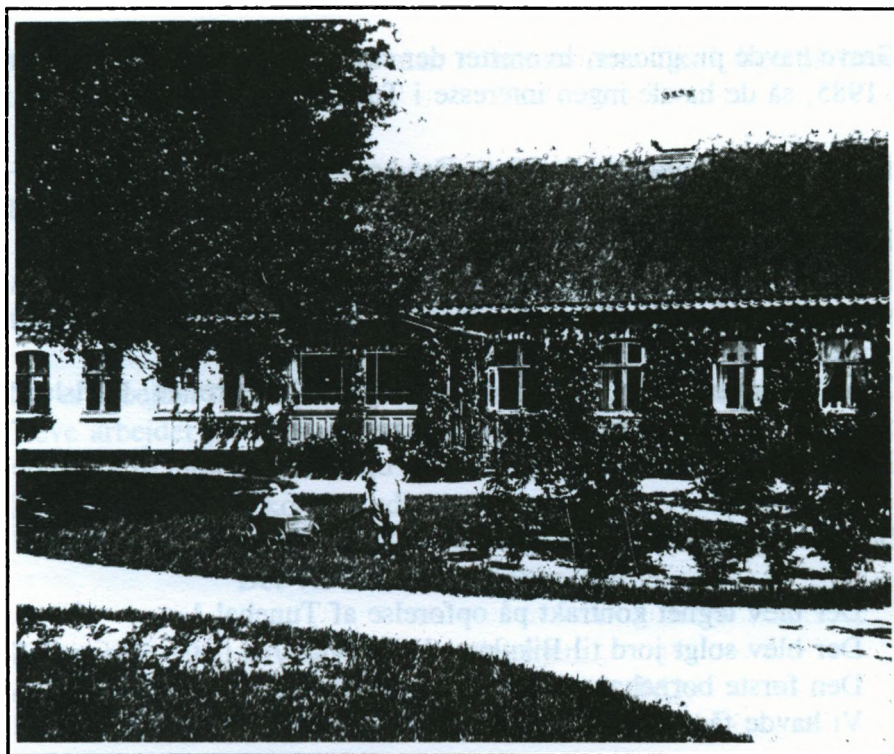
Det var moderne at lave fredelige butiksgader. Brugsen fik den bedste plads og som et kompromis, blev der plads til en konkurrent i den anden ende af centret.

Pengeinstitutter var dengang ivrige efter filialer. Vi havde forventet at læger, tandlæger, sagførere, ejendomshandler o.l. ville bo her, tæt ved deres forretninger.

Det var helt åbent for alle at etablere sig - og meget er blevet forsøgt.

Det blev foreslået at indrette Elkærgårdens stuehus til kro - her manglede et forsamlingshus.

Efter store anstrengelser kom kromanden fra Viby.

"Elkærgaard"s stuehus i 1915. I 1969 ombygget og indrettet til kro - "Hedebokroen" - Nørregade 35.

Vi fik lufthavn, raketbase, vejændringer og den voldsomme grusindustri. Idrætsudvidelse, skoleudvidelse, og tilpasning til den store strukturændring. Vi fik den første børnehave i hele området o.s.v.

Så kom

KOMMUNEREFORMEN

Roskilde amts strukturudvalg foreslog, at der skulle være en kommune mellem strandkommunerne og Roskilde.

Den skulle bestå af Vindinge, Tune, Reerslev, Stærkinde, Tjæreby og Vor Frue. Her kunne landsbymiljøet bevares.

Det arbejdede vi hen imod f.eks. ved fælles teknisk forvaltning og -derigennem gensidig kontakt.

Roskilde havde prognoser, hvorefter man ville blive 106.000 indbyggere. Det krævede plads. (De er vist lige nået 50.000 indbyggere)

Greve havde prognoser, hvorefter der skulle være 70.000 indbyggere i 1985, så de havde ingen interesse i Tune.

Karlsunde førte sag mod staten. Det kom der ikke noget ud af.

Tune var faktisk i klemme.

Kommunalreformen dikterede at 1475 kommuner blev til 275 på landsplan.

Greve kommune kom til at bestå af Greve, Kildebrønde, Karlsunde og Tune. Vi er nu ca. 46.000 indbyggere.

Reerslev kom til Tåstrup, og Vindinge og Vor Frue kom til Roskilde.

Da afgørelsen blev truffet og erklæret lovlig fik vi travlt.

Der blev tegnet kontrakt på opførelse af Tunehal 1.

Der blev solgt jord til Bikubens boligfond.

Den første børnehave var kommet igang.

Vi havde fået hjemmehjælp.

Der blev dannet et fællesudvalg, som skulle godkende alle investeringer inden 1.4.1970.

Det gik glat igennem - vi havde allesammen noget, som lige skulle igennem inden sammenlægningen.

Tidligere var Tune mest Roskilde-vendt. Det vil sige med i planlægningen for Roskilde amt - udenfor planlægning i Køgebugt-området.

Jeg var med i et rådhusudvalg.

Teknisk forvaltning i Greve indstillede, at der skulle være plads til at betjene 165.000 indbyggere.

Det blev heldigvis ikke til noget, men vi fik det nuværende rådhus. Det var billigere, men vel ikke særlig charmerende.

20

Man kan godt blive betænkelig ved prognoser, når udvikling godt kan vise noget helt andet.

Det er også forskelligt hvad man drømmer om. Tænk lige på hvor stort alting skal være i dag.

Hvad der er den bedste kommunistørrelse, er der ingen der ved, men den offentlige administration bliver stadig mere og mere indviklet.

Vi får aldrig mulighed for at vurdere, hvordan en midter-kommune som Tune ville klare sig.

Der er arbejdet for den bedst mulige indgang i storkommunen Greve. Greve arbejder på at blive en kulturby og et udflugtsmål.

Greve er ikke til at komme udenom....

Det vil Tune heller ikke være.

Så sent som 1950 havde vi ikke et plejehjem.
Vi fik det sammen med Greve og Karlslunde i 1952.

I 1950 havde vi ikke hjemmehjælp og ikke så mange sociale foranstaltninger.

Hjemmene ændredes - man fik bad, toilet, centralvarme og tekniske hjælpemidler.

Beklædning og spisevaner har ændret sig efter, at maskinerne har overtaget det hårde slid.

Skolegang, uddannelse og sport er veludviklet, og teknikken har ændret vores leveform og vaner.

HEDELAND

Hedeland må nævnes som noget af det bedste i vores område. Et fritidsområde - et rekreativt område som vi langt ud i fremtiden vil nyde godt af. Der kan vi nyde naturen og have det rart.

Der var brug for mange grusmaterialer til vejanlæg, boligbyggeri og alt det, som fulgte med i den store byudvikling - i de glade 60ere.

Grusbilerne drønedede igennem området - og beboerne klagede over støj, støv og farlig trafik.

De afgravede arealer lignede gølge månelandskaber, og aflæsning af affald udviklede.

Vi var 3-4 sognerådsmedlemmer fra de to kommuner, der tog ind til jordbrugsudvalget og landbrugsministeriet og forelagde problemerne.

Der kom mere system i gravetilladelserne, og retablering blev berørt, men ikke til hvad og hvornår.

Losseplads-problematikken blev behandlet på amtsplan, og resultatet blev det meget velfungerende KARA.

(Kommunernes Affaldsbehandling, Roskilde Amt)

I sognerådene og teknisk forvaltning begyndte man at tænke over, hvad man egentlig kunne gøre ved disse kedelige opgravede arealer.

Muldjorden var flere steder solgt, så egentlig opdyrkning var ikke særlig nærliggende.

Der blev tænkt på beplantning lige som i brunkulslejerne i Jylland - eller forskellige fritidsanlæg som for eksempel på Bornholm.

Efter kommunesammenlægningen, hvor sognerådene blev nedlagt, gik den politiske interesse for området i stå.

I Greve byråd foreslog jeg, at vi oprettede et udvalg med repræsentanter fra Roskilde, Tåstrup og Greve.

Udvalget skulle tage sig af opgaven med reetablering af grusgravene til fritidsområder.

Det blev vedtaget og realiseret.

Jeg blev den første udvalgsformand. Arbejdet kom igang d.v.s. beregning af interesseområde. Det blev til 3000 tdr. land. Overtagelse og køb af arealer - navngivning - antagelse af planlæggere - anlæg af lossepladser - drift - kontrol - osv.

Efterhånden kom amterne med i udvalget.

Nu har det udviklet sig til at være et interessentselskab med Roskilde og Københavns amter samt Roskilde, Tåstrup og Greve kommuner. Det har været en kærkommen opgave for os mange amts- og byrådsmedlemmer at have været med i Hedelands ledelse.

**Jeg indledte, med betydningen af
at være glad for at bo, hvor vi bor.**

**Jeg vil slutte med
vi må alle være med til at værne
om det nære samfund.**

Johannes Hansen

KILDER

Tekst Egne noter og optegnelser

Billeder De anvendte billeder er fra bogen

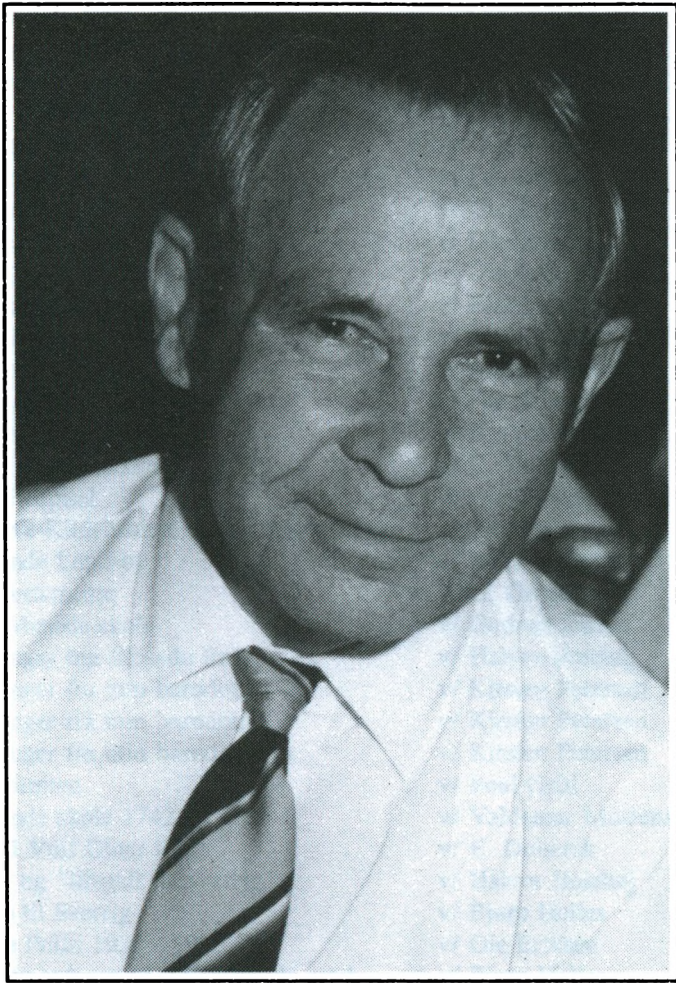
Fra det nu forsvundne

GREVE

KILDEBRØNDE, HUNDIGE,
MOSEDE, KARLSLUNDE OG TUNE

udgivet af Strandbergs Forlag

(med undtagelse af billederne på side 8
og af forfatteren)

JOHANNES HANSEN

Serien "Bidrag til Greve kommunes historie" omfatter nu følgende "Gule hæfter"

1 Greve sogn - 1836	v/ Ole Eriksen og G. Gregersen
2 Greve sogn - folketællinger 1801	v/ Ole Eriksen og G. Gregersen
3 Kildebrønde sogn - 1836	v/ Ole Eriksen og G. Gregersen
4 Oeders Efterretninger 1771	v/ Ole Eriksen og G. Gregersen
5 7 soldaterbreve fra 1864	v/ Gunnar Petersen
6 Tune sogn - 1836	v/ Ole Eriksen og G. Gregersen
7 Karlslunde sogn - 1836	v/ Ole Eriksen og G. Gregersen
8 Samtale med Maren Petersen	v/ Ole Eriksen
9 Forsamlinghuset "Godhaab"s start	v/ Ole Eriksen
10 Bybranden i Kildebrønde	v/ Bjørn Helles
11 Tiggerliv i gamle dage	v/ Meta Nielsen og Ole Eriksen
12 Vilhelm Pedersen	v/ Bjørn Helles
13 "Strandgreven"	v/ Ole Eriksen
14 Sønderholm boplads	v/ B. Andersen og L. Pedersen
15 "Kaldet følger enken"	v/ E. Doberck
16 Greve Hospital	v/ Ole Eriksen
17 Da Greve-Kildebrønde blev storkommune	v/ Frode Hansen
18 Karlslunde Landsby	v/ Inger Vestergaard
19 Et livstestamente	v/ G. Gregersen
20 Elev i Mosede skole	v/ Gudrun Jensen
21 Erindringer om Mosede Fort	v/ Halvor Boiehøj
22 Erindringer fra min barndom - 1	v/ Kirsten Petersen
23 Erindringer fra min barndom - 2	v/ Kirsten Petersen
24 Erindringer fra min barndom - 3	v/ Kirsten Petersen
25 Tune-sprøjten	v/ Poul Gehl
26 Karlslunde skole 1742 - 1942	v/ Valdemar Mortensen
27 Michael Vulf Giøer legat	v/ E. Doberck
28 "Josef" og "Illegalt til Sverrig"	v/ Halvor Boiehøj
29 Flugten til Sverrig	v/ Bjørn Helles
30 Mosede Politi 1935 - 1985	v/ Ole Eriksen
31 Dobbeltmorderen på Kildebrønde mark	v/ Bjørn Helles
32 De svenske soldater på Greve-egnen	v/ Bjørn Helles
33 2 kvindeskæbner fra Hedeboegnen	v/ Inge-Lise Overballe
34 Ryg og rejs - en pipe tobak i Køge Kro	v/ Karl Johan Rubæk
35 Valentinere på Geddesdal 1822 - 1927	v/ Carl Erik Andresen
36 "En velnæret Arbejder er
som en kjærnefodret hest"	v/ Carl Erik Andresen
37 Lidt om Tune i gamle dage	v/ Johannes Hansen